

Strikt vertrouwelijk.

5-13
6-13
L20
29
NOTA BETREFFENDE EEN VERGELIJKING VAN DE GEGEVENS VAN DE BOEKHOUDINGEN
VAN ENKELE BOEKHOODBUREAUX EN DIE VAN HET LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT.

Bij de afsluiting van het Overzicht van de bedrijfsuitkomsten in de landbouw in 1947/48, gebaseerd op een steekproef van 800 bedrijven, - Overzicht no 4 - bleek, dat de resultaten in enkele gebieden vrij sterk afweken van die van de bedrijven, welke gegevens verschaffen voor de bedrijfsboekhouding, welke door het L.E.I. worden geadministreerd. In verband hiermede besloot het Dagelijks Bestuur van het L.E.I., in overleg met het Bestuur van de Vereniging voor Landbouwboekhouding, de publicatie van Overzicht no 4 op te schorten in afwachting van een grondig onderzoek naar de oorzaken van deze verschillen. Met name werd van veel belang geacht te weten of de verschillen voor een belangrijk deel worden veroorzaakt door onvolledigheid en onbetrouwbaarheid van de boekhoudingen, welke door de boekhoudbureaux worden verzorgd, dan wel of deze verschillen hoofdzakelijk toe te schrijven zijn aan een uiteenlopende keuze van de bedrijven en verschillen in de wijze van administratie.

Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat de bedrijven van de deelnemers aan de L.E.I.-boekhouding, welke uit belangstelling voor de bedrijfsstudie zijn aangesloten, gemiddeld betere bedrijven zijn, dan een willekeurige steekproef uit de bedrijven, welke bij een boekhoudbureau voor fiscale doeleinden zijn aangesloten.

Wel bleek reeds dadelijk, dat een deel van het verschil van de uitkomst en de samenstellende posten moest worden toegeschreven aan de volgende drie oorzaken:

1. De gegevens van de Boekhoudbureaux hebben betrekking op ha kadastrale maat, die van het L.E.I. op ha gemeten maat.
2. De gegevens van de Boekhoudbureaux hebben betrekking op de uitgaven van het boekjaar 1 Mei '47 - 30 April '48 en de opbrengsten van het oogstjaar 1947, van het L.E.I. daarentegen op de kosten, zowel als opbrengsten van de producten van het oogstjaar 1947.
3. In de kosten en opbrengsten van de L.E.I.-boekhouding is ook het verkeer van producten binnen het bedrijf opgenomen, terwijl dit uiteraard niet het geval is bij de boekhoudingen van de Boekhoudbureaux.

Na het aanbrengen van correcties voor deze uiteenlopende wijze van administratie bleef evenwel een verschil bestaan, waarvan niet zonder meer kon worden uitgemaakt, waaraan dit te wijten was.

Op voorstel van het Bestuur van de Vereniging voor Landbouwboekhouding, die er blijk van heeft gegeven, dat haar er veel aan gelegen was klaarheid in deze zaak te verkrijgen, is toen besloten na te gaan bij wijze van steekproef voor de betrouwbaarheid of er bedrijven te vinden zouden zijn, welke zowel hun boekhouding lieten verzorgen door een Boekhoudbureau als door het L.E.I.. Deze proef is beperkt tot een drietal boekhoudbureaux. Het leek ons wenselijk aan dit onderzoek zo weinig mogelijk ruchtbaarheid te geven. Van de directeurs van de betrokken boekhoudbureaux werd de verzekering verkregen, dat van de eventueel verkregen kennis van de L.E.I.-boekhouding geen gebruik zou worden gemaakt tegenover de individuele cliënten. Strikt diende nl. o.i. vermeden te worden, dat de indruk zou worden gewekt, dat de fiscale boekhouding met behulp van de L.E.I.-boekhouding van bepaalde personen zou worden gecontroleerd, terwijl het enkel en alleen de bedoeling was, nader ingelicht te worden over de betrouwbaarheid van de statistiek der bedrijfsuitkomsten.

Er bleek inderdaad een aantal bedrijven voor te komen met twee boekhoudingen. De gegevens zijn zoveel mogelijk op dezelfde noemer gebracht.

Onderzocht zijn:

- A. Friesland : 38 weidebedrijven
- B. Noordholland: 12 " "
- C. Zeeland : 11 akkerbouwbedrijven.

Een samenvatting van de resultaten van het onderzoek is in onderstaand overzicht weergegeven:

OVERZICHT VAN OPBRENGSTEN, KOSTEN, GEZINSINKOMEN, BEREKEND LOON EN NETTO-OVERSCHOT PER HA GEMETEN MAAT.

	L.E.I.	Boekhoud- bureau	L.E.I.	
			Hoger	Lager
I Friesland: 38 bedrijven				
1. Opbrengsten in geld	f. 825,-	f. 813,-	f. 12,-	
2. Waardedaling veestapel	" 22,-	" 8,-		f. 14,-
3. Totaal opbrengsten	" 803,-	" 805,-		" 2,-
4. Kosten per ha x)	" 614,-	" 657,-		" 43,-
5. Gezinsinkomen	" 189,-	" 148,-	" 41,-	
6. Berekend loon	" 136,-	" 131,-	" 5,-	
7. Netto-overschot	" 53,-	" 17,-	" 36,-	
II Noord-Holland: 12 bedrijven				
1. Opbrengsten in geld	" 1003,-	" 975,-	" 28,-	
2. Waardedaling veestapel	" 13,-	" 10,-		" 3,-
3. Totaal opbrengsten	" 990,-	" 965,-	" 25,-	
4. Kosten per ha x)	" 673,-	" 708,-		" 35,-
5. Gezinsinkomen	" 317,-	" 257,-	" 60,-	
6. Berekend loon	" 265,-	" 205,-	" 60,-	
7. Netto-overschot	" 52,-	" 52,-	" 0	
III Zeeland: 11 bedrijven				
1. Opbrengsten per ha	" 746,-	" 737,-	" 9,-	
2. Kosten per ha x)	" 717,-	" 772,-		" 55,-
3. Gezinsinkomen	" 29,-	"% 35,-	" 64,-	
4. Berekend loon	" 21,-	" 27,-		" 6,-
5. Netto-overschot	" 8,-	"% 62,-	" 70,-	

% geeft aan een negatief bedrag.

x) zonder berekend loon voor boer en gezinsleden.

Opmerkelijk is, dat de opbrengsten in geld in totaal gezien - behalve in Noord-Holland - slechts geringe afwijkingen te zien geven. De oorzaken van het verschil zijn voor een deel gelegen in het hoger waarderen van het verbruik van producten in eigen gezin en voor een ander deel in de verkoop van producten aan derden, welke opbrengst in de fiscale boekhouding niet werd verantwoord.

Wat dit laatste betreft, bleek, dat op de akkerbouwbedrijven in de provincie Zeeland in enkele gevallen van belangrijke hoeveelheden graan de opbrengst niet verantwoord was, terwijl in Noord-Holland op een enkel bedrijf een aanzienlijk verschil in de opbrengst melk voorkwam, als gevolg van het niet verantwoorden van de aan huis verkochte melk. In totaal gezien zijn de verschillen aan de opbrengstkant echter niet onrustbarend. Bovendien kan met vrij grote zekerheid worden verondersteld, dat naarmate de toestanden meer normaal worden, de verantwoording van de opbrengsten in de fiscale boekhouding vollediger zal worden.

De verschillen welke tot uiting komen in de waardedaling van de rundveestapel zijn van toevallige aard. Zij worden veroorzaakt door een verschil in waardering van de veestapel.

Aan de kostenkant zijn de verschillen groter dan aan de opbrengstenkant. De verklaring hiervan is voor het kleinste deel gelegen in verschillende wijze van boekingen ten aanzien van overlopende posten en de berekening van afschrijving en rente. Het grootste deel van het verschil is evenwel ontstaan doordat van uitgaven, welke voor bedrijf en privé gezamenlijk zijn gedaan - dienstboden, smidsrekening enz. - bij de boekhoudbureaux een groter deel ten laste van het bedrijf is gebracht dan in de L.E.I.-boekhouding.

Tengevolge van de iets hogere geldopbrengsten en de lagere kosten bij de L.E.I.-boekhouding resulteert een verschil in het gezinsinkomen van globaal 40 à 60 gulden per ha gemeten maat.

De post berekend loon omvat in principe een beloning van boer en medewerkende gezinsleden voor verrichte handenarbeid volgens de normen van de landarbeiderslonen van overeenkomstige groepen. Bij de boekhoudbureaux wordt deze post voor het gehele jaar van de statistiek op verzoek van het L.E.I. geraamd; in de boekhouding van het L.E.I. berust de totstandkoming van deze post op regelmatige aantekeningen gedurende het jaar. Een belangrijke afwijking blijkt in Noord-Holland aanwezig te zijn, waar het Boekhoudbureau het berekend loon evenveel lager raamt als het gezinsinkomen in de L.E.I.-boekhoudingen hoger uitkomt.

Tenslotte vormt het gezinsinkomen minus de post berekend eigen loon het netto-overschot, hetgeen dus inhoudt de beloning van leiding en toezicht en de ondernemerswinst of -verlies. Doordat het netto-overschot mede wordt bepaald door de op vrij grove schatting berustende post "Berekend loon" is het cijfer, dat het netto-overschot weergeeft, minder exact dan het cijfer, dat het gezinsinkomen registreert. Aan de cijfers van het gezinsinkomen moet daarom dan ook een grotere betekenis worden toegekend dan aan de cijfers van het netto-overschot.

Conclusie.

Uiteraard moet bij het beoordelen van de resultaten van het onderzoek in gedachte worden gehouden, dat slechts gegevens van bedrijven uit drie gebieden zijn onderzocht, terwijl bovendien het aantal onderzochte bedrijven in Noordholland en Zeeland zo klein is, dat invloed van toevallige factoren groot is. Het zou ongetwijfeld belangwekkend zijn geweest ook van enige gebieden met kleinere gemengde bedrijven over gegevens te hebben kunnen beschikken. Het verbruik in eigen gezin en eventuele niet verantwoorde verkoop van producten rechtstreeks aan consumenten legt procentueel vermoedelijk meer gewicht in de schaal dan bij de grotere bedrijven.

De algemene indruk, welke wij verkregen hebben bij het vergelijken der gegevens van de boekhoudingen is, dat van bewust knoeien slechts in zeer enkele gevallen gesproken kan worden. Naarmate de rantsoenering verder wordt afgeschaft en ook de krapte op de arbeidsmarkt tot het verleden behoort, menen wij te mogen veronderstellen, dat de nu hier en daar nog geconstateerde verschillen in geldopbrengsten voor een belangrijk deel zullen verdwijnen. Het is begrijpelijk, dat bij een arbitraire aanlegenschap als de verdeling van de kosten van diensten van derden voor fiscale doeleinden zover gegaan wordt in het ten laste brengen van het bedrijf als de fiscus tolereert. Vermoedelijk hebben wij hier met een blijvend verschijnsel te maken, hoewel het niet uitgesloten is, dat in de toekomst als de overbelasting van boekhoudbureaux en belastingadministratie achter de rug is, ook in dit opzicht meer de puntjes op de i worden gezet.

De raming van het loon voor boer en gezinsleden blijft waarschijnlijk een zwak punt in de statistiek voor de meeste gebieden, vooral in die gebieden waar de eigen arbeid overwegend is.

De slotsom is, dat tegen publicatie van de statistiek der bedrijfsuitkomsten geen bezwaren bestaan op grond van het niet voldoende betrouwbaar zijn der gegevens. Wel komt het ons wenselijk voor te wijzen op de drie oorzaken (genoemd op blz. 1), welke de cijfers met die van de L.E.I.-bedrijfsboekhouding niet zonder meer mogelijk maken.

Bovendien zou toch een zeker voorbehoud bij de publicatie dienen te worden gemaakt, dat als volgt zou kunnen luiden:

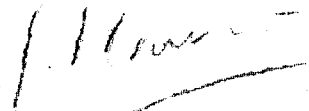
"Bij de beoordeling van de uitkomsten der statistiek dient in gedachte te worden gehouden, dat de gegevens zijn ontleend aan boekhoudingen, welke overwegend voor belastingdoeleinden zijn opgesteld. Uiteraard zal daarom binnen het kader van de fiscale voorschriften in deze boekhoudingen gestreefd worden naar een opstelling van de gegevens, waarbij het belastbaar inkomen zo laag mogelijk uitvalt. Naar schatting kan dit in vergelijking met een strikt bedrijfseconomische opstelling van de gegevens tot verschillen in het gezinsinkomen leiden, welke 25 à 50 gulden per ha belopen."

Een voorbehoud van deze strekking lijkt mij noodzakelijk. Het lijkt mij niet voldoende en op zichzelf ook niet wenselijk, dat het L.E.I. de verantwoordelijkheid voor de Statistiek der bedrijfsuitkomsten min of meer van zich afschuift door bijv. te verklaren, dat de volledigheid en betrouwbaarheid van de gegevens zich aan de beoordeling van het L.E.I. onttrekken, daar het L.E.I. alleen de verwerking van de gegevens van de boekhoudbureaux heeft verricht. Door het feit van de publicatie door het L.E.I. van de statistiek wordt het L.E.I. mede verantwoordelijk en kan het zich m.i. niet onttrekken aan de plicht om duidelijk te maken, voorzover dat mogelijk is, wat de cijfers waard zijn.

Alvorens tot publicatie met dit voorbehoud of een eventueel gewijzigd voorbehoud over te gaan, lijkt mij overleg met het Bestuur van de Vereniging voor Landbouwboekhouding noodzakelijk om zoveel mogelijk in overeenstemming met elkaar een aanvaardbare oplossing te vinden.

Tot slot moge ik nog eens - wellicht ten overvloede - wijzen op het strikt vertrouwelijke karakter van deze nota, welke slechts aan de leden van het Algemeen Bestuur van het L.E.I. en het Bestuur van de Vereniging voor Landbouwboekhouding wordt verstrekt, vanwege het delicate karakter van het onderzoek.

De directeur,

(Dr. J. Horring)

Den Haag, 16 Juni 1949.

VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN VAN 38 WEIDEBEDRIJVEN IN
DE PROVINCIE FRIESLAND.

	L.E.I.	Boekhoud- bureau	L.E.I.	
			Hoger	Lager
A. Opbrengsten per ha.				
1. Melk	f. 613,-	f. 601,-	f. 12,-	
2. Rundvee (aankopen-verkopen)	" 172,-	" 172,-	" -	
3. Varkens en schapen (aankopen-verkopen)	" 34,-	" 30,-	" 4,-	
4. Overige opbrengsten	" 6,-	" 10,-		f. 4,-
Sub-totaal	" 825,-	" 813,-	" 12,-	
Af: 5. Inkrimping rundveestapel	" - 22,-	" - 8,-		" 14,-
6. " varkens en schapen	-	-		
	f. 803,-	f. 805,-		f. 2,-
B. Kosten per ha.				
1. Betaald loon (incl.soc.lasten)	f. 138,-	f. 149,-		f. 11,-
2. Meststoffen	" 55,-	" 53,-	f. 2,-	
3. Veevoer	" 190,-	" 192,-		2,-
4. Onderhoud gebouwen + werktuigen	" 42,-	" 51,-		" 9,-
5. Pacht	" 94,-	" 95,-		" 1,-
6. Afschrijving en rente	" 40,-	" 44,-		" 4,-
7. Overige kosten	" 55,-	" 73,-		" 18,-
Sub-totaal	" 614,-	" 657,-		" 43,-
8. Berekend loon (incl.soc.lasten)	" 136,-	" 131,-	f. 5,-	
	f. 750,-	" 788,-		" 38,-
C. Netto overschot per ha.				
1. Totaal opbrengsten	f. 803,-	" 805,-		
2. Totaal kosten (excl.ber.loon)	" 614,-	" 657,-		
3. Gezinsinkomen	" 189,-	" 148,-		
4. Berekend loon	" 136,-	" 131,-		
5. Netto overschot	f. 53,-	" 17,-		

VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN VAN 12 WEIDEBEDRIJVEN IN DE
PROVINCIE NOORD-HOLLAND

	L.E.I.	Boekhoud- bureau	L.E.I.	
			Hoger	Lager
A. Opbrengsten per ha				
1. Melk	f. 652,-	f. 608,-	f. 44,-	
2. Rundvee (aankopen-verkopen)	" 147,-	" 148,-		f. 1,-
3. Varkens en schapen (aankopen-verkopen)	" 144,-	" 145,-		1,-
4. Bouwlandproducten	" 39,-	" 39,-		
5. Overige opbrengsten	" 21,-	" 35,-		" 14,-
Sub-totaal	f. 1003,-	f. 975,-	f. 28,-	
Af:6. Inkrimping veestapel				
a. Rundvee	" - 2,-	" - 12,-		
b. Varkens en schapen	" -11,-	" + 2,-		
Sub-totaal	f. -13,-	f. -10,-		f. 3,-
Totaal opbrengsten per ha	f. 990,-	f. 965,-	f. 25,-	
B. Kosten per ha.				
1. Betaald loon (incl.soc.lasten)	f. 103,-	f. 104,-		f. 1,-
2. Meststoffen	" 73,-	" 76,-		" 3,-
3. Veevoeder	" 235,-	" 246,-		" 11,-
4. Onderhoud gebouwen en werktuigen	" 27,-	" 22,-	f. 5,-	
5. Pacht	" 107,-	" 111,-		" 4,-
6. Afschrijving en rente	" 43,-	" 39,-	" 4,-	
7. Overige kosten	" 85,-	" 110,-		" 25,-
Sub-totaal	f. 673,-	708,-		f. 35,-
8. Berekend loon (incl.soc.lasten)	" 265,-	" 205,-	f. 60,-	
Totaal kosten	f. 938,-	f. 913,-	f. 25,-	
C. Netto-overschot per ha				
1. Totaal opbrengsten	f. 990,-	f. 965,-		
2. Totaal kosten (excl.ber.loon)	" 673,-	" 708,-		
3. Gezinsinkomen	f. 317,-	f. 257,-		
4. Berekend loon	" 265,-	" 205,-		
Netto-overschot	f. 52,-	f. 52,-		

L.E.I.

457.

VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN VAN 11 AKKERBOUWBEDRIJVEN IN
DE PROVINCIE ZEELAND.

	L.E.I.	Boekhoud- bureau	L.E.I.	
			Hoger	Lager
A. Opbrengsten per ha				
1. Granen (incl. stro)	f. 218,-	f. 198,-	f. 20,-	
2. Aardappelen	" 185,-	" 187,-		f. 2,-
3. Suikerbietten	" 133,-	" 135,-		" 2,-
4. Diverse akkerbouw producten	" 109,-	" 108,-	" 1,-	
5. Melk	" 18,-	" 18,-		
6. Vee (verkopen-inkopen)	" 61,-	" 63,-		" 2,-
7. Overige opbrengsten	" 22,-	" 28,-		" 6,-
Totaal per ha	f. 746,-	f. 737,-	f. 9,-	
B. Kosten per ha				
1. Betaald loon (incl.soc.lasten)	f. 291,-	f. 294,-		f. 3,-
2. Werk door derden	" 21,-	" 27,-		" 6,-
3. Zaaizaad en pootgoed	" 52,-	" 62,-		" 10,-
4. Meststoffen	" 95,-	" 99,-		" 4,-
5. Veevoeder	" 10,-	" 13,-		" 3,-
6. Onderh.geb.+ werktuigen	" 38,-	" 63,-		" 25,-
7. Pacht	" 98,-	" 98,-		
8. Afschrijving + rente	" 54,-	" 64,-		" 10,-
9. Overige kosten	" 58,-	" 52,-	f. 6,-	
	f. 717,-	f. 772,-		f. 55,-
10. Berekend loon (incl.soc.lasten)	" 21,-	" 27,-		" 6,-
Totaal kosten	f. 738,-	f. 799,-		f. 61,-
C. Netto-overschot per ha				
1. Totaal opbrengsten	f. 746,-	f. 737,-		
2. Totaal kosten (excl.ber.loon)	" 717,-	" 772,-		
3. Gezinsinkomen	" 29,-	"% 35,-		
4. Berekend loon	" 21,-	" 27,-		
5. Netto-overschot	f. 8,-	f.% 62,-		